

Konrad Czarnecki

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw SGGW w Warszawie

Atrakcyjność turystyczna i ruch turystyczny w parkach narodowych województwa podlaskiego

Wstęp

W Polsce największą liczbą parków narodowych mogą poszczycić się województwa małopolskie (5) oraz podlaskie (4) [Ochrona środowiska 1999]. Z uwagi na fakt, że parki narodowe Polski północno-wschodniej są mniej znane niż te z południowej części kraju, w artykule postanowiono przyjrzeć się właśnie parkom narodowym województwa podlaskiego. Każdy ze znajdujących się w tej części kraju parków wyróżnia się pod względem walorów przyrodniczych, krajoznawczych, wypoczynkowych oraz specjalistycznych i każdy z nich ma swoją określoną atrakcyjność turystyczną.

Walory turystyczne stanowią specyficzne cechy i elementy środowiska naturalnego i przejawy działalności człowieka, które są przedmiotem zainteresowań turystów. Walory turystyczne można podzielić na:

- wypoczynkowe (służą regeneracji sił fizycznych i psychicznych),
- krajoznawcze (stanowiące przedmiot zainteresowań poznawczych),
- specjalistyczne (umożliwiają uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej).

„Atrakcyjność turystyczna jest pojęciem złożonym. O atrakcyjności turystycznej obszaru, miejscowości czy szlaku decydują trzy czynniki – ranga walorów turystycznych, dostępność komunikacyjna oraz zdolność obsługowa urzędzeń turystycznych. Walory turystyczne stanowią specyficzne cechy i elementy środowiska naturalnego oraz przejawy działalności człowieka, które są przedmiotem zainteresowań turystów.” [Lijewski, Mikułowski, Wyrzykowski 2002].

Wielkość parków narodowych nie jest najważniejszym czynnikiem wpływającym na ich atrakcyjność turystyczną. Najistotniejszymi z punktu widzenia ruchu turystycznego są wartości krajozobrazowe i przyrodnicze parku oraz jego położenie geograficzne. Według Gołębskiego [2002], do określenia atrakcyjności danego obszaru z punktu widzenia turystyki potrzebna jest znajomość bonitacji punktowej. Stosuje się ją głównie w odniesieniu do walorów środowiska

przyrodniczego i otoczenia antropogenicznego. Metoda ta polega na przypisywaniu poszczególnym, wybranym cechom danego krajobrazu oceny punktowej ustalonej według skali wartości. Jest to jednak metoda subiektywna ze względu na dowolność doboru kryteriów i skali wartości.

W opracowaniu przedstawiono atrakcyjność turystyczną i ruch turystyczny parków narodowych województwa podlaskiego.

Cel i metodyka badań

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie atrakcyjności turystycznej i ruchu turystycznego 4 parków narodowych województwa podlaskiego, tj.: Białowieskiego Parku Narodowego, Biebrzańskiego Parku Narodowego, Narwiańskiego Parku Narodowego oraz Wigierskiego Parku Narodowego, a także próba przedstawienia zależności między atrakcyjnością turystyczną a ruchem turystycznym.

W opracowaniu wykorzystano źródła takie jak:

- informacje z książek naukowych i turystycznych,
- dane statystyczne,
- informacje pochodzące z ankiety przeprowadzonej wśród turystów z Warszawy.

Korzystano także z następujących metod badawczych: analiza danych statystycznych, analiza informacji uzyskanych z ankiety, analiza informacji zawartych w literaturze turystycznej.

Atrakcyjność turystyczna parków narodowych województwa podlaskiego

W podrozdziale przedstawiono ocenę atrakcyjności turystycznej parków narodowych województwa podlaskiego. Dokonano także analizy preferencji turystów odwiedzających parki narodowe w tym województwie. Ocenę atrakcyjności turystycznej przeprowadzono na podstawie sporządzonej przez autora bonitacji punktowej, natomiast analizy preferencji turystów na podstawie kwestionariuszy wywiadów przeprowadzonych wśród turystów z Warszawy. Pytania dotyczyły tego, do jakich parków narodowych ankietowani jeździli, powodów oraz celów przyjazdów do poszczególnych parków. Ankietowani mogli zaznaczyć w pytaniach kilka odpowiedzi. Przebadano 100 respondentów, losowo wybranych turystów oraz studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego odwiedzających parki.

W bonitacji uwzględniono 37 kryteriów podzielonych na 7 działów („Informacje ogólne na temat PN”, „Walory przyrodnicze PN”, „Walory krajoznawcze PN”, „Walory wypoczynkowe PN”, „Walory specjalistyczne PN”, „Dziedzictwo kulturowe PN”, „Zagospodarowanie turystyczne PN”). Maksymalnie można było uzyskać 91 punktów. Wyniki opracowano w liczbie zdobytych punktów oraz procentach oznaczających, w jakim stopniu według danej bonitacji i jej kryteriów parki narodowe województwa podlaskiego są atrakcyjne turystycznie (91 punktów = 100%).

Największa liczba respondentów (80) odwiedziła Białowiecki Park Narodowy. Blisko połowa badanych (46) wskazała na Wigierski Park Narodowy. Na trzecim miejscu znalazł się Biebrzański PN, w którym było 36 ankietowanych. Zaledwie 26 badanych zadeklarowało wizytę w Narwiańskim Parku Narodowym. Ankietowani mogli zaznaczyć w pytaniu kilka odpowiedzi.

Dane tabeli 1 pokazują, że prawie we wszystkich parkach narodowych istnieje zależność między atrakcyjnością turystyczną a ruchem turystycznym. Wyjątkiem jest Biebrzański PN, który w przeprowadzonej bonitacji został oceniony na drugim miejscu i uzyskał 74% punktów, a pod względem ruchu turystycznego wśród ankietowanych znalazł się na trzecim miejscu. Odwiedziło go bowiem tylko 36 osób ze 100 biorących udział w badaniu kwestionariuszowym.

Najwięcej ankietowanych, 80 osób na 100, odwiedziło Białowiecki PN. Również pod względem atrakcyjności zajął on pierwsze miejsce z wynikiem 75%.

Tabela 1

Ruch turystyczny wśród ankietowanych turystów z Warszawy a atrakcyjność turystyczna, według bonitacji, parków narodowych woj. podlaskiego

Białowiecki PN	Biebrzański PN	Narwiański PN	Wigierski PN
80	36	26	46
Atrakcyjność turystyczna			
75%	74%	42%	63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

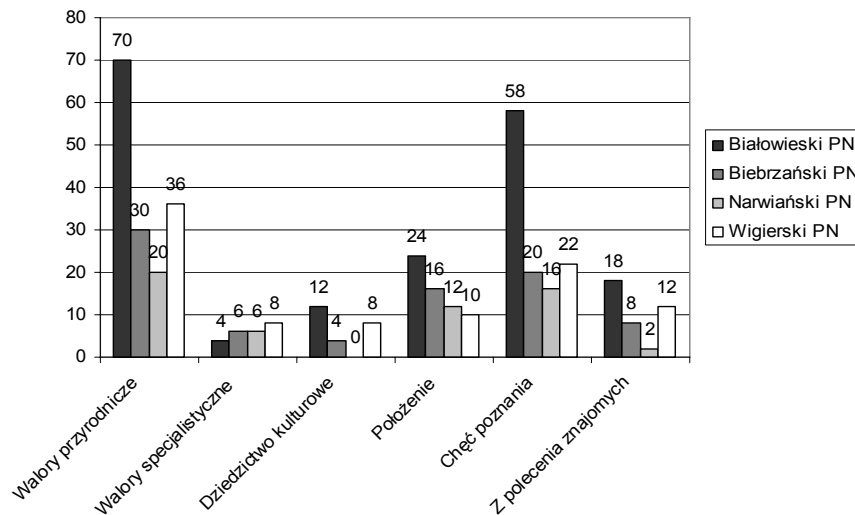
Drugim parkiem, do którego respondenci najchętniej jeździli jest Wigierski PN, gdyż odwiedziło go 46 osób ze 100 ankietowanych. Pod względem atrakcyjności zajął on jednak trzecie miejsce otrzymując 63% punktów.

Na trzecim miejscu pod względem ruchu turystycznego wśród ankietowanych znalazł się Biebrzański PN, który odwiedziło 36 osób. Pod względem atrakcyjności turystycznej w świetle przeprowadzonej bonitacji zajmuje on drugie miejsce z wynikiem 74% punktów.

Ostatnie, czwarte miejsce pod względem ruchu turystycznego wśród ankietowanych turystów z Warszawy zajął Narwiański PN, odwiedziło go 26 an-

kietowanych. Pod względem atrakcyjności turystycznej również znajduje się na czwartym miejscu z wynikiem 42% punktów.

Najczęstszym powodem przyjazdów turystów z Warszawy do parków narodowych województwa podlaskiego były walory przyrodnicze parków. Najwięcej osób (70) wybrało się do Białowieskiego PN. Walory przyrodnicze Wigierskiego PN były głównym powodem wizyty dla 40 respondentów. Do Biebrzańskiego PN pojechało z tego powodu 30 ankietowanych, a do Narwiańskiego PN – 20 (rys. 1).

Rysunek 1

Powody przyjazdów do parków narodowych woj. podlaskiego

Źródło: Badania własne.

Drugim najważniejszym motywem podróży była chęć poznania danego parku narodowego. Z tego względu najwięcej osób pojechało do Białowieskiego PN, aż 58. Wigierski PN z chęci poznania odwiedziły 22 osoby. Odwiedzając Biebrzański PN motywem tym kierowało się 20 osób. Do Narwiańskiego PN pojechało z chęcią poznania go tylko 16 ankietowanych.

Kolejnym ważnym motywem odwiedzenia było położenie parku. Jest to trzeci główny powód odwiedzin w parkach województwa podlaskiego. Jedynie w Wigierskim PN powód ten uplasował się na czwartym miejscu. Białowieski PN ze względu na położenie odwiedziło 24 ankietowanych, Biebrzański 16, Narwiański 12 a Wigierski 10 ankietowanych.

Bardzo duża część osób zdecydowała się także odwiedzić dany park narodowy, gdyż został im on polecony. Dlatego też motyw „z polecenia znajomych” jest na czwartym miejscu w Białowieskim PN, Biebrzańskim PN i Narwiańskim PN,

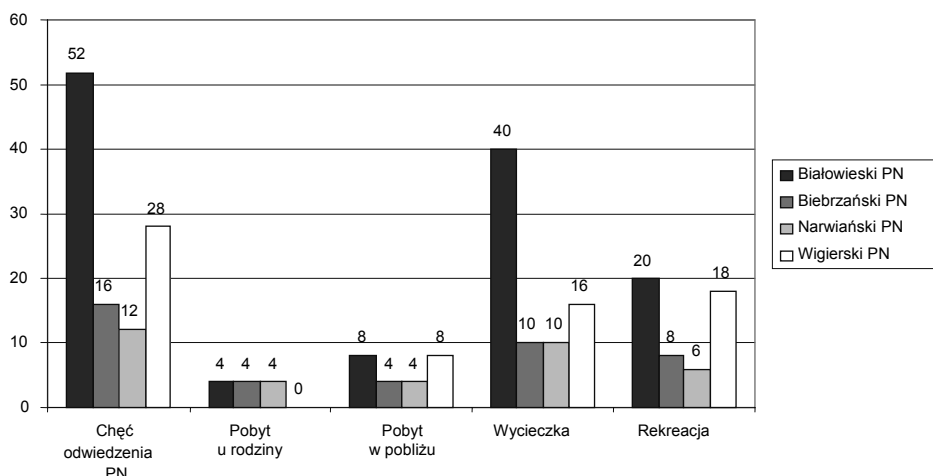
a w Wigierskim PN znajduje się na trzecim miejscu. W Białowieskim PN motyw ten zadeklarowało 18 respondentów, w Biebrzańskim 8, a w Narwiańskim 2.

Kolejnym powodem, dla którego turyści z Warszawy jeżdżą do parków narodowych województwa podlaskiego są ich walory specjalistyczne. W Biebrzańskim, Narwiańskim i Wigierskim PN motyw ten znajduje się na piątym miejscu, a w Białowieskim PN na miejscu szóstym. W Biebrzańskim PN zadeklarowało ten motyw 6 respondentów, w Biebrzańskim 4, w Narwiańskim 6, a w Wigierskim 8.

Ze względu na dziedzictwo kulturowe najwięcej osób odwiedziło Białowieski PN (12), następnie Wigierski PN (8) i Biebrzański PN (4). Nikt z ankietowanych natomiast nie zadeklarował, że odwiedził Narwiański PN z uwagi na jego dziedzictwo kulturowe. W parkach Biebrzańskim i Narwiańskim motyw ten znajduje się na ostatnim, szóstym miejscu, natomiast w Białowieskim PN na miejscu piątym. W Wigierskim PN zajmuje on piąte miejsce wraz z motywem „walory specjalistyczne”.

Wyniki wywiadu wskazują, że głównymi powodami odwiedzin parków narodowych były walory przyrodnicze, chęć poznania, położenie danego parku oraz jego dostępność komunikacyjna.

Ankietowani mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi. Jak wynika z rysunku 2, turyści z Warszawy jeździli do parków narodowych województwa podlaskiego przede wszystkim z powodu samej chęci odwiedzenia i wizyty w danym parku. 52 turystów z Białowieskiego PN zadeklarowało ten cel, 28 z Wigierskiego PN, 16 z Biebrzańskiego PN i 12 z Narwiańskiego PN.

Rysunek 2

Cele przyjazdów do parków narodowych woj. podlaskiego

Źródło: Badania własne.

Parki narodowe były także odwiedzane, gdyż wizyta w parku była częścią wycieczki, pewnym jej etapem. W Białowieskim PN, zadeklarowało taki powód 40 osób. Następnym jest Wigierski PN stanowiący etap wycieczki dla 16 ankietowanych. Parki Biebrzański i Narwiański stanowiły etap wycieczki dla 10 respondentów.

Na trzecim miejscu jako cel podróży w parkach Białowieskim, Biebrzańskim i Narwiańskim znajduje się rekreacja. Jedynie w Wigierskim rekreacja znalazła się na drugim miejscu. W Białowieskim PN stanowiła cel podróży dla 20 ankietowanych, w Biebrzańskim dla 8, w Narwiańskim dla 6, a w Wigierskim dla 18 respondentów.

Turyści udawali się również do parków narodowych województwa podlaskiego, gdyż przebywali w ich pobliżu. 8 respondentów pojechało do parków Białowieskiego i Wigierskiego, gdyż przebywali na wypoczynku w jego pobliżu i przy okazji mogli udać się do niego. W Biebrzańskim PN i w Narwiańskim PN takiej odpowiedzi udzieliło po 4 ankietowanych.

Ostatnim celem okazał się pobyt u rodziny. Parki Białowieski, Biebrzański i Narwiański podczas wizyty u krewnych odwiedziło po 4 respondentów, natomiast nie było respondentów, którzy odwiedzili Wigierski PN podczas pobytu u krewnych.

Cele podróży do parków jak widać są różne, aczkolwiek wzajemnie się uzupełniają. Głównymi celami podróży turystów z Warszawy do parków narodowych były chęć odwiedzenia parku, wycieczka bądź też pewien jej etap oraz rekreacja na jego obszarze.

Ruch turystyczny w parkach narodowych województwa podlaskiego

Wydaje się, że im większa atrakcyjność turystyczna, tym ruch turystyczny powinien być większy. Zestawienie pokazujące tę zależność zawarte jest w tabeli 2, w której przedstawiono atrakcyjność turystyczną poszczególnych parków narodowych według bonitacji punktowej i wielkości ruchu turystycznego w poszczególnych parkach w latach 1999–2006.

W latach 1999–2006 największy ruch turystyczny był w Białowieskim Parku Narodowym. Drugim parkiem, do którego najchętniej przyjeżdżają turyści jest Wigierski Park Narodowy. Biebrzański Park Narodowy znajduje się na trzecim miejscu pod względem ruchu turystycznego wśród parków województwa podlaskiego. Parkiem o najmniejszej liczbie wizyt turystów okazał się Narwiański Park Narodowy.

Tabela 2

Ruch turystyczny w latach 1999–2006 a atrakcyjność turystyczna, według bonitacji, parków narodowych woj. podlaskiego (w tys.)

Rok	Białowiecki PN	Biebrzański PN	Narwiański PN	Wigierski PN
1999	96	18	6	60
2000	95	26	5	60
2001	90	54	5	60
2002	105	29	5	100
2003	203	33	6	100
2004	220	33,3	4,9	100
2005	240	36,5	5	100
2006	240	31,3	5	120
Atrakcyjność turystyczna				
	75%	74%	42%	63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS [Ochrona środowiska 2007].

Według przeprowadzonej bonitacji punktowej, najbardziej atrakcyjnym turystycznie parkiem narodowym jest Białowiecki PN, który uzyskał 75% wszystkich punktów. Również ruch turystyczny w latach 1999–2006 był w tym parku największy. W latach 1999–2002 wizyty turystów były zbliżone i kształtowały się następująco: w 1999 r. park odwiedziło 96 000 turystów, w 2000 r. 95 000, w 2001 r. 90 000, a w 2002 r. 105 000. Od 2003 r. obserwuje się ponaddwukrotny wzrost ruchu turystycznego, który w 2003 r. wynosił 203 000, w 2004 r. 220 000, w 2005 r. 240 000, w 2006 r. także 240 000.

Drugim parkiem narodowym o największej atrakcyjności, według przeprowadzonej bonitacji, okazał się Biebrzański PN. Uzyskał on 74% punktów. Biorąc pod uwagę ruch turystyczny w tym parku, w latach 1999–2006 znajduje się on na trzecim miejscu. Analizując wizyty turystów można zauważyć, że co roku ich liczba sukcesywnie wzrastała, by w 2006 r. spaść o 14%. Zauważyć także możemy, że w 2001 r. park odnotował największy ruch turystyczny spośród wszystkich lat.

Wigierski PN jest trzecim parkiem pod względem atrakcyjności turystycznej w świetle przeprowadzonej bonitacji, uzyskał on bowiem 63% punktów. Pod względem ruchu turystycznego w latach 1999–2006 znajduje się on na drugim miejscu wśród parków województwa podlaskiego. W latach 1999–2001 park co roku odwiedzała taka sama liczba turystów (60 000). W latach 2002–2005 nastąpił wzrost zainteresowania parkiem i ruch turystyczny w tym okresie wzrósł do 100 000 wizyt rocznie. W 2006 r. nastąpił kolejny wzrost liczby przyjazdów do parku i możemy przypuszczać, że również w ciągu kilku najbliższych lat będzie kształtował się on na podobnym poziomie co w 2006 r.

Według przeprowadzonej bonitacji punktowej, najmniej atrakcyjnym turystycznie parkiem narodowym był Narwiański PN, który uzyskał 42% punktów. Również ruch turystyczny odnotowany w tym parku w latach 1999–2006 był najmniejszy. Co roku ruch turystyczny w NPN kształtował się na poziomie 5000 osób. Jedynie w latach 1999 i 2003 liczba wizyt nieznacznie wzrosła do poziomu 6000 w ciągu roku.

Podsumowanie

Parki narodowe województwa podlaskiego są zróżnicowane pod względem atrakcyjności turystycznej. Największą atrakcyjność z omawianych parków ma Białowiecki Park Narodowy, a najmniejszą Narwiański Park Narodowy. Ankietowani turyści najchętniej jeździli do Białowieckiego PN. Pozostałymi parkami o największej liczbie wizyt były kolejno: Wigierski PN, Biebrzański PN i Narwiański PN. Najczęstszym powodem przyjazdów turystów z Warszawy do parków narodowych województwa podlaskiego były walory przyrodnicze parków. Drugim w kolejności najważniejszym motywem podróży była chęć poznania parku narodowego. Kolejny motyw odwiedzenia danego parku narodowego to jego położenie. Na pozostałych miejscach znalazły się kolejno takie motywy, jak: odwiedziny z polecenia znajomych, walory specjalistyczne parków narodowych oraz dziedzictwo kulturowe parku. Powodów do podróżowania do parków narodowych województwa podlaskiego jest dużo i są one podporządkowane indywidualnym preferencjom i oczekiwaniom turystów. Z pewnością dużą rolę w pojawieniu się wyżej wymienionych motywów odgrywała dostępna informacja o ofercie i walorach parków oraz odpowiednia wiedza turystów na ich temat. Ustalono także, że głównym celem podróży do parków narodowych województwa podlaskiego była chęć odwiedzenia parku. Kolejnym istotnym celem, dla którego odwiedzane były parki narodowe w tym województwie, jest to, że wizyta w parku jest częścią wycieczki, pewnym jej etapem. Na trzecim miejscu znajduje się rekreacja, a na czwartym pobyt w pobliżu parku. Ostatnim celem, dla którego ankietowani Warszawiacy jeździli do omawianych parków narodowych jest pobyt u rodziny, tzn. podczas wizyty u krewnych część osób zdecydowało się odwiedzić park.

Ruch turystyczny wyraźnie wskazuje pozytywną zależność od atrakcyjności turystycznej, tzn. im bardziej atrakcyjny park narodowy, tym większy ruch turystyczny w nim występuje. Teza ta została pozytywnie zweryfikowana w trzech parkach narodowych województwa podlaskiego. Wyjątkiem okazał się Biebrzański PN, który w świetle przeprowadzonej bonitacji został oceniony na drugim miejscu, a pod względem ruchu turystycznego zarówno wśród ankietowanych, jak i ogólnego ruchu turystycznego w latach 1999–2006 znalazł się na miejscu trzecim.

Literatura

- GOŁĘBSKI G., *Kompendium wiedzy o turystyce*, PWN, Poznań 2002.
- LIJEWSKI T., MIKUŁOWSKI B., WYRZYKOWSKI J., *Geografia turystyki Polski*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002.
- Ochrona środowiska 1999*, GUS, Warszawa 1999.
- Ochrona środowiska 2007 i opracowanie statystyczne*, GUS, Warszawa 2000–2007.

Touristic Attractiveness and Tourist Movement in National Parks of Podlaskie Province

Abstract

This work presents comparative analysis of tourist movement in national parks of podlaskie province. It shows whether national parks of podlaskie province, which are the most attractive, concentrated the biggest tourist movement of visitors from Warsaw and other tourists. In this work there are also shown tourists preferences based on questionnaire brought through Warsaw tourists. In three national parks of podlaskie province thesis was positively verified, in which there is significant positive relationship between touristic attractiveness and tourist traffic. Biebrzański National Park turned out to be an exception.

